"DENİZLİ YÖRESİNDEN DERLENMİŞ MASALLAR İNCELEME-METİNLER"*

Çiğdem AKYÜZ**

Masallar, hepimizin dünyasında mutlaka bir dönem yer almış, hafızalarımıza ilk ezberlerimiz, ilk düşlerimiz olarak girmiş, hayal dünyamızın hayal kahramanlarını bize tanıtmış, zaman ve mekân üstü belleklerimizdir. Genellikle büyüklerin anlatmayı, çocukların dinlemeyi sevdiği bu tür, masal konusunda önemli çalışmalar kaydetmiş halkbilimci Boratav tarafından: "Nesirle söylenmiş dinlik ve büyülük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçekle ilgisiz ve anlattıklarında inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı" (Boratav 1982: 75) olarak tanımlanır.

Masal anlatmalarının tarihi insanlık tarihi kadar eski olsa gerek. Ancak masallarla ilgili kayda değer ilk çalışmayı 19. yüzyılda Almanya'da Grimm kardeşler yapmıştır. Onların açtığı yolla masallarla ilgili bilimsel çalışmalar artarak devam etmiştir. Türkiye'de masal araştırmaları 19. yüzyılda başlamış, 20. yüzyılda sistemli bir hal almıştır. 20. yüzyılın başlarında özellikle Türk Derneği, Türk Yurdu Cemiyeti ve Türk Ocağı süreli yayınlarında masallara yer vermişlerdir. Yöresel masalların derlenip yayınlanmasında Bilge Seyidoğlu'nun "Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar", Umay Günay'ın "Elazığ Masalları" gibi yol açıcı çalışmaları olmuştur. Yöresel çalışmalara yoğunlaşılması masal türü hakkında daha detaylı bilgilere ulaşmamızı sağlamıştır. Bu çalışmalardan biri de Denizli yöresinden derlediği masalları etnografik yöntemi benimseyerek inceleyen Mustafa Arslan'ın "Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar İnceleme-Metin" adlı çalışmasıdır.

Çalışma, Giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Eserde iki temel prensip üzerinde durulmuştur. İlki; masal türünün genel problemleri ve bu konuda çözüme dönük önerilerin-çalışmaların değerlendirilmesi ve yeni görüş ve öneriler sunulması, ikincisi; masal türü ve masal anlatma geleneğinin Denizli yöresindeki durumunu tespit ve tahlil etmektir.

Giriş kısmında, Denizli yöresinin coğrafî özellikleri, sosyal ve iktisadî yapısı, tarihî özellikleri, araştırma konusu, amacı ve yöntemi hakkında durulmuştur. "Masal Türü ve Masal Araştırmaları" başlığını taşıyan birinci bölümde, masal türü ve özellikleri, tarihten bugüne masal kavramı ve tanımlarına yer verilmiştir. "Masal Üzerine Yapılan Çalışmalar" başlığı altında dünyada ve Türkiye'de masal araştırmalarına, bu konuda yapılmış yüksek lisans ve doktora tezlerine daha sonra Denizli yöresinde yapılmış masal araştırmalarına değinilmiştir.

"Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar" başlığı verilmiş ikinci bölümünde,

* Mustafa Arslan (2008), "Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar İnceleme-Metinler", Denizli: Zirve Yayınları.

** Mardin Artuklu Üniv. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Araştırma Görevlisi. cigdemakyuzz@gmail.com

masal metinlerinden hareketle "Denizli Yöresinde Masal Anlatma Geleneği" alt başlığında birçok yönüyle bu gelenek incelenmiştir. Yöreden derlenen masalların genel özellikleri verildikten sonra daha ayrıntılı bir incelemeyle masalların yapı, muhteva, olay örgüsü, konu ve tip özellikleri ele alınmıştır. Denizli'den derlenen 80 masalın olay örgüleri, ana epizotlar bakımından belirlenmiş, masala özgü motif ve tip özellikleri incelenmiştir. Bazı masalların eş ve benzer metinleri bulunmamıştır, bazı masallarda ise bu motif kataloglarında bulunmayan motifler tespit edilmiştir.

Motif özellikleri Stith Thompson'un "Motif İndex" adlı eserindeki sınıflandırma baz alınarak tasnif edilmiş ve çeşitli motif grupları örneklendirilmiştir. Masalların işlevleri önce William Bascom'un sınıflandırmasına yer verilerek incelenmiş daha sonra dünyada, Türkiye'de ve Denizli'de bu konu ile ilgili yapılmış çalışmalara değinilmiştir. Sonuçta masalların temel işlevlerinin sosyal ve psikolojik alanlarda yoğunlaştığı, yöreden derlenen iki örnek masalla savunulmuştur. "Metinler" isimli üçüncü bölümde, Denizli'den derlenen seksen masal metnine yer verilmiştir. Masal metinleri yöresel ağız özellikleri korunarak aktarılmıştır. Bazı masal metinlerinde nazım kısımlar da yer almaktadır. Masalların büyük bir kısmına isim verilmemiş sadece numara verilmiştir. Bunun nedeni Önsöz kısmında yazar tarafından; anlatıcıların masalı anlatırken başlık söylememeleri olarak açıklamıştır.

Sonuç kısmında, masal türünün bütün teknolojik gelişmelere rağmen Denizli'de var olmaya devam ettiği, saha çalışmasının önemi, masal anlatma geleneğinin farklı sosyal çevre ve şartlar içinde nasıl bir değişim ve dönüşüm yaşadığı bulgularına yer verilerek, Denizli yöresinin kültür çalışmaları için zengin bir malzeme birikimine sahip olduğu hatırlatılmıştır. Çalışma "Kaynak Kişiler" "Kaynakça" kısmı ile sonlandırılmıştır.

Bu çalışmayla günümüz insanın zihinlerinde zamanla daha az yer kaplamaya başlayan masal türü bir kez daha gündeme getirilmiştir. Denizli yöresine ait 80 masal derlenmiş ve kültür mirasımıza dâhil edilmiştir. Çalışmada önemle belirtilmiştir ki; masal türünün gelecek nesillere aktarılabilmesi için teknolojinin de yardımıyla masal anlatmalarını kayıt altına almak ve onları bilimsel yöntemler ışığında incelemek, tasniflemek gerekli ve faydalı olacaktır. Çocuklarımıza anlatabileceğimiz masallar böylelikle hep var olmaya devam edebilecektir. Çocuklarımızın "Kül Kedisi" kadar "Nardane Hanım"ı da tanıdığı, sevdiği bir gelecek masal araştırmalarının devamıyla mümkün olabilecektir.

KAYNAKLAR

Arslan, Mustafa (2008), **Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar İnceleme-Metinler,** Denizli: Zirve Yayınları.

Boratav, Pertev Naili (1983), **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, İstanbul: Remzi Kitabevi, s. 75.

Günay, Umay (1975), **Elazığ Masalları,** Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi, s: 13.

Sakaoğlu, Saim (1973), **Gümüşhane Masalları**, Sevinç Matbaası, Ankara, ss: 1-78.

Seyidoğlu, Bilge (1985), *"Masal",* Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C. 6. s.149.